

ธุรกิจของธนาคารพาณิชย์

1. ความหมายของการธนาคารพาณิชย์

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการธนาคารพาณิชย์ว่า "การธนาคารพาณิชย์" หมายถึง การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่จะต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และให้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้อุยืม (ข) ซื้อขายหรือเก็บเงินตามตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อหรือขายเงินเฟิวรคต่างประเทศ ทั้งนี้จะประกอบธุรกิจประเภทอื่นอันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำด้วยหรือไม่ก็ตาม

ดังนั้นจะเห็นว่า ธนาคารพาณิชย์ คือ สถาบันการเงินที่ดำเนินธุรกิจในการค้าเงิน โดยรับฝากเงินจากองค์กร บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ และประชาชน และนำเงินฝากที่ได้ไปลงทุนหาผลประโยชน์ในรูปต่าง ๆ กัน อาทิ การให้อุยืม และซื้อลดตั๋วเงิน เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในด้านการค้าและการผลิตให้ดำเนินไปโดยราบรื่นลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ เช่น พันธบัตรและตั๋วเงินคลังของรัฐบาล หุ้นหรือหุ้นกู้ของบริษัท นอกจากนั้น ยังอำนวยความสะดวกแก่ธุรกิจในการชำระหนี้คานต่างประเทศ และในประเทศโดยการ เปิดแลกเตอร์ออฟเครดิต ซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และการเรียกเก็บเงินตามตั๋วเงิน บริการในคานอื่น ๆ แก่ลูกค้า เช่น การโอนเงิน การให้เชาหุ้นรับย การค้าประกันแทนลูกค้า เป็นต้น

2. แหล่งที่มาและการใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์

เนื่องจากธุรกิจของธนาคารพาณิชย์เป็นในรูป "การค้าเงิน" ฉะนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงต้องระดมเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ ไปลงทุนหาผลประโยชน์ และให้บริการแก่

ดูค่าตามความต้องการของตลาด เพื่อพัฒนาธุรกิจของประเทศ แหล่งเงินทุน (Source of Funds) ของธนาคารมีดังนี้

1. เงินทุนจากเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น
2. เงินฝากจากพ่อค้าประชาชนโดยทั่วไป
3. เงินกู้ที่ธนาคารกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ

ส่วนในด้านการใช้เงินทุนของธนาคาร (Use of Funds) แยกได้ดังนี้

1. ให้ลูกคากู้ยืม และชดเชยตัวเงิน
2. ลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลหรือหลักทรัพย์อื่น ๆ
3. ลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และอื่น ๆ สำหรับใช้ในการดำเนินงานของธนาคาร

จากงบการเงินของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2510 ถึงปี 2519 จะปรากฏแหล่งที่มาและการใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แหล่งที่มา และการใช้เงินทุนของธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่สิ้นปี 2510 ถึงสิ้นปี 2519

ลานบาท

ปี	แหล่งที่มาของเงินทุน			ร้อยละของเงินฝากคอกแหล่งเงินทุนทั้งหมด	การใช้เงินกู้ยืมและให้เครดิต	การใช้เงินทุน		อัตราส่วนเงินในคอกเงินฝาก
	เงินฝาก	ทุน	เงินกู้ยืม			การลงทุนในหลักทรัพย์	การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์	
2510	20,237.7	1,913.2	2,875.8	80.8	17,258.0	5,113.6	1,910.1	85.2
2511	23,737.0	2,216.5	2,982.3	82.0	20,093.3	5,878.9	2,084.6	84.7
2512	27,180.5	2,582.7	3,296.7	82.2	23,347.2	5,774.1	2,370.4	85.9
2513	31,464.1	3,065.1	4,003.4	81.6	28,193.7	6,308.1	2,679.7	89.7
2514	37,242.2	3,602.0	4,642.8	81.8	31,654.2	8,681.1	3,231.0	84.9
2515	47,112.9	4,082.0	4,910.5	83.9	35,652.6	14,301.9	3,686.7	75.7
2516	57,522.2	5,096.1	10,040.8	79.1	51,184.2	15,626.7	4,275.5	89.1
2517	72,288.9	7,194.8	12,201.9	78.8	67,678.5	17,958.7	4,957.9	93.6
2518	85,590.2	8,916.6	15,773.7	77.6	81,302.3	20,404.7	6,052.2	94.9
2519	105,241.8	10,093.6	15,395.1	80.5	95,145.4	23,704.4	7,193.5	90.4

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจรายเดือน มกราคม 2520

จะเห็นได้ว่า แหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญที่สุดของธนาคารพาณิชย์คือ "เงินฝาก" เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2519 เงินฝากเท่ากันร้อยละ 80.50 ของที่มาของเงินทุนทั้งหมด นอกจากนั้นเงินฝากยังมีอิทธิพลต่อภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศเป็นอย่างมาก เมื่อสิ้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2519 ปริมาณเงินของประเทศ (Money Supply) มีจำนวน 56,843.9 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นเงินฝากกระแสรายวัน (Demand Deposits) เสีย 27,502.9 ล้านบาท หรือร้อยละ 48.3 ของปริมาณเงิน เพราะฉะนั้น ความปลอดภัยของผู้ฝากจึงเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐและธนาคารพาณิชย์จะต้องคำนึงถึง

เงินฝาก เป็นหน้าที่ธนาคารพาณิชย์มีพันธะที่ต้องจ่ายคืนแก่ผู้ฝาก เมื่อผู้ฝากทวงถามหรือเมื่อครบกำหนดเวลาฝาก อย่างไรก็ตามก็คือเงินฝากเหล่านี้ ธนาคารจำต้องนำออกไปหาผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การให้กู้ยืม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2519 ธนาคารพาณิชย์นำเงินที่รับฝากจากพ่อค้าประชาชนไปให้กู้ยืมถึงร้อยละ 90.4 การให้กู้ยืมปกติจะให้รายได้สูงกว่าการลงทุนอย่างอื่น ในทางปฏิบัติธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปจึงมีแนวโน้มที่จะนำเงินไปให้กู้ยืมให้มากขึ้น เพื่อจะได้มีรายได้สูงและเพิ่มปริมาณลูกค้า เงินให้กู้ยืมเหล่านี้ถ้ามีคุณภาพไม่ดี เมื่อธนาคารมีความจำเป็นต้องเรียกเงินคืนอาจจะเรียกคืนโดยยาก และบางกรณีอาจเป็นหนี้สูญ ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ฝากเงินได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารงานของธนาคารไม่สุจริต หรือไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานที่ดีพอ อาจจะนำเงินของผู้ฝากไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มของตน หรือนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ที่เสี่ยงภัยจนเกิดสินทรัพย์สูญมาก อาจทำให้ธนาคารอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถจ่ายเงินฝากได้ จะก่อให้เกิดการตื่นตระหนกต่อผู้ฝากเงิน และผู้ฝากจะแย่งกันถอนเงิน ซึ่งภาษาทางธนาคารเรียกว่า ธนาคารถูก "run" ซึ่งเมื่อเกิดการ run ในธนาคารใดธนาคารหนึ่งแล้ว ผู้ฝากเงินในธนาคารอื่นก็อาจตื่นตกใจพากันถอนเงินจากธนาคารต่าง ๆ พร้อม ๆ กันได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นธนาคารโดยทั่ว ๆ ไปจะไม่อยู่ในสภาพพร้อมที่จะให้ผู้ฝากถอนเงินได้ตามประสงค์ เพราะเงินส่วนหนึ่งได้นำไปให้กู้ยืมและลงทุนในรูปแบบอื่น ซึ่งการที่จะเรียกหนี้คืนหรือจำหน่ายสินทรัพย์ อาจจะกระทำโดยยาก

หรือมีผลสูญเสีย (Loss) มาก ก็ยิ่งทำให้มูลค่าหุ้นตกใจมากขึ้น และพากันถอนเงินจนธนาคารอยู่ในสภาพที่ไม่มีเงินให้ถอนต่อไปได้ กองทุนค่าเงินการ (Suspension) ซึ่งถ้าภาวะการดังกล่าวเกิดขึ้นจะทำให้มูลค่าของธนาคารได้รับความเดือดร้อน และภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศปั่นป่วนได้

การที่จะป้องกันมิให้เกิดภาวะการดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นการยาก เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ นโยบายและประสิทธิภาพในการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งที่จะดำเนินการด้วยความรอบคอบ และมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ และมาตรการของรัฐที่จะกำหนดขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองขั้นต่ำต่อผู้ฝาก เงินและสาธารณชนเพียงพอและมีประสิทธิภาพที่จะป้องกันผลเสียหายจากการหรือไม่ รวมตลอดทั้งภาวะเศรษฐกิจและการเงินโดยส่วนรวม ซึ่งอาจจะมีส่วนกระทบกระเทือนต่อการดำเนินงานของธนาคารได้ดังเช่นในปี 2518 มีธนาคารหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรป ต้องล้มเลิกกิจการไป เนื่องจากความผันผวนทางเศรษฐกิจและการเงินของโลก ประกอบกับการบริหารที่หละหลวมเสี่ยงภัย ทั้ง ๆ ที่มาตรการของรัฐในการควบคุมธนาคารพาณิชย์บางประเทศได้กำหนดไว้อย่างเข้มงวด แต่ก็ยังมีผลรุนแรงทำให้ธนาคารพาณิชย์บางแห่งต้องหยุดกิจการไป

มาตรการที่จะให้ความคุ้มครองต่อผู้ฝาก เงินในส่วน of ธนาคารพาณิชย์ เองนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายการบริหารงาน และประสิทธิภาพของผู้บริหารของธนาคารซึ่งจะต้องกำหนดนโยบายการบริหารงานด้วยความรอบคอบ เพื่อจะสร้างความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของธนาคารในกรอบประเพณีอันดีงามของวิธีการดำเนินงานธนาคารที่ดี และภายใต้กฎข้อบังคับของกฎหมาย ส่วนในด้านของรัฐนั้น โดยปกติจะกำหนดมาตรการไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ ซึ่งในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ซึ่งได้ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ ตลอดจนให้ความคุ้มครองแก่ผู้ฝาก เงินกับธนาคาร¹

¹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505.